

NVE
Konsesjonsavdelinga
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Att: Anne Karine Herland

Innsigelse til konsesjonssøknad for Nye Oterholtfoss kraftverk i Bø i Telemark. NVEs referanse: 201301317-47

Fylkesmannen fremmer innsigelse mot den omsøkte utbyggingen av Nye Oterholtfoss kraftverk. Bakgrunnen for dette er at utbyggingen berører store naturverdier og er i konflikt med leveområder for en verdifull elvemuslingbestand, gyte- og/eller oppvekstområde for laks, samt rødlistede mosearter.

Mangler i kunnskapsgrunnlaget knyttet til gyteområder for laks og storørret og utbredelsen av elvemuslingbestanden på den omsøkte utbyggingsstrekningen samt forhold for ål og elvenøye er også medvirkende til innsigelsen.

Fylkesmannen tilrår videre at konsesjonssøknaden for Oterholtfoss kraftverk blir behandlet i samband med den nært forestående revisjonen for Sundsbarmreguleringen. Denne reguleringen er satt i kategori 1.1 i nasjonal gjennomgang av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022.

Vi viser til høring av konsesjonssøknad med konsekvensutredning for bygging av Nye Oterholtfoss kraftverk i Bøelva i Bø kommune i Telemark datert 24.10.2014. Høringsuttalelsen er avgitt innen frist avtalt med saksbehandler i NVE.

Bakgrunn

Midt-Telemark Energi AS har lagt fram planer og ønsker å bygge Nye Oterholtfoss kraftverk i Bøelva i Bø kommune i Telemark. Midt-Telemark Energi AS eier og driver eksisterende Oterholtfoss kraftverk, fallrettighetene eies av Bø kommune som den største enkelteieren, dels av private grunneiere.

Det er lagt fram to alternativer for plassering av kraftstasjonen. I hovedalternativet vil Nye Oterholtfoss kraftverk utnytte fallet i Bøelva mellom toppen av Oterholtfossen og kote 43, et fall på 44 meter. Det er også vurdert et alternativ (alternativ 2) med brutto fallhøyde på ca. 22 meter med utløp på kote 65, omtrent som dagens kraftverk. Fra inntaket oppstrøms Oterholtfossen skal vannet føres i tunnel til planlagt kraftstasjon i fjell (alternativ 1). Avløpet

fra kraftverket er planlagt 2,4 km nedstrøms Oterholtfoss (alt.1). Installert effekt for dette alternativet er 13.2 MW med en maksimal slukeevne på 36.0 m³/s. Årsproduksjonen er anslått til 56 GWh. Det er foreslått minstevannføring på 3.0 m³/s om vinteren (01.10-30.04) og 4,5 m³/s resten av året. Kraftverket får ikke egne magasiner, men skal utnytte reguleringer og overføringer i forbindelse med Sundsbarmreguleringen og reguleringen i Seljordsvatnet.

I forbindelse med Seljordutbyggingen ble Sundbarmvatnet regulert med 38 meter (magasin 212 mill. m³). Oppstrøms er Sundsbarmvannet Sandsetvatnet regulert med 6 meter (magasin 10 mill.m³). Dette magasinet tømmes i hovedsak om høsten og overføres til Sundsbarmvannet. Sundsbarmutbyggingen omfatter også overføring av avløpet fra nedbørsfeltet knyttet til Morgedalsåi (180 km²). Her er Hovdevatn-Bergsvatn regulert med 3 meter og Ljosdalsvatnet med 5 meter med magasiner på henholdsvis 1 mill. m³ og 4,5 mil. m³. Deler av avløpet fra Flatdøla (delfelt til Seljordsvatnet) ble også overført til Sundbarmvatnet. Et felt på 40 km² er fraført og overført til Hjørdalsreguleringen.

Dagens Oterholtfoss kraftverk ble satt i drift i 1932 og installert effekt er 0,85 MW. Kraftverket utnytter et fall på 22 meter med en maksimal slukeevne på 4,5 m³/s. Årsproduksjonen i dag er ca. 5,1 GWh. Nye Oterholtfoss kraftverk er planlagt for en effekt på 13,2 MW (alternativ 1) med en midlere årsproduksjon på 56 GWh. Ved alternativ 2 vil installert effekt utgjøre 5,0 MW og beregnet årsproduksjon 26,5 GWh. Begge alternativene betyr en betydelig endring sammenliknet med til dagen produksjon.

Tiltaksområdet og influensområdet har betydelige miljøverdier knyttet til landskapsopplevelse, ulike friluftalternativer, anadrom fisk (laks m.v) og forekomst av vanntilknyttede, rødlistede arter. I influensområdet finnes det en rekke verdifulle kulturminner- og miljøer.

Den største negative virkningen av utbyggingen vil være vesentlig redusert vannføring i Bøelva på den 2,4 km lange strekningen fra inntaket til utløpet fra kraftverket ved Piperudsletta. På denne strekningen vil naturmangfoldet være truet. Dårligere forhold for fisk, elvemusling og rødlistede mosearter, samt redusert landskapsopplevelse og reduksjon eller bortfall av mulighetene for elvepadling er vurdert blant de største konsekvensene av redusert vannføring. Av avbøtende tiltak blir det i søknaden nevnt variasjon av vannslipp og mulighet for spyleflommer.

Fylkesmannens vurdering

Det er nasjonal politikk å legge til rette for økt produksjon av fornybar energi, herunder både vindkraft, vannkraft og bioenergi. Vi anerkjenner samtidig at forsyningssikkerhet og andre lokale samfunnsinteresser er viktig, men dette er områder vi ikke har forutsetninger for å gå nærmere inn på. Fylkesmannen har en særlig plikt til å vurdere konsesjonssøknader i forhold til våre ansvarsområder og det fremmes derfor innsigelse til begge alternativer i konsesjonssøknaden da naturverdiene i området er betydelige og av truet/sårbar karakter.

Innsigelsen gjelder og begrunnes i følgende tre punkter:

1. Konflikt med leveområder for en verdifull elvemuslingbestand
2. Konflikt med gyte- og/eller oppvekstområde for laks, ørret/storørret, ål og elvenioye

3. Mangler i konsekvensutredningen knyttet til detaljkartlegging av gyteområder for laks og storørret, samt elvemuslingbestanden på hele den berørte strekningen. Det er heller ikke fremskaffet økt kunnskap om status for ål og storørret i vassdraget og hvordan en eventuell utbygging vil påvirke disse artene.

Vi viser til at disse artene delvis er inne på Norsk rødliste 2010, delvis ansvarsarter og med på Bern-konvensjonens liste. Vi viser også til § 5 i naturmangfoldloven der det stadfestes at arter og deres genetiske mangfold skal ivaretas på lang sikt og at artene skal forekomme i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet skal også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av ivaretas. I konsekvensutredningen vurderes Bøelva til å ha *stor verdi* for fisk og ferskvannsorganismer. Videre vurderes utbygging etter alternativ 1 til å ha *stor negativ konsekvens* og utbygging etter alternativ 2 til å ha *middels negativ konsekvens* for fisk og ferskvannsorganismer.

Elvemusling

Elvemusling er i kategori sårbar på Norsk rødliste for arter 2006 og 2010. På IUCN (International Union for Conservation of Nature) sin globale rødliste er den i kategori sterkt truet. Videre er den på Bern-konvensjonens liste III over arter det skal tas spesielt hensyn til. Elvemuslingen er en ansvarssart for Norge og vi det er anslått at vi har over 50% av antall muslinger i Europa i Norge. Handlingsplan for elvemusling var en av de første handlingsplanene for arter i Norge i 2006. Målsetninger i planen er at alle naturlige populasjoner skal opprettholdes eller forbedres. Planen er under revisjon. Elvemusling er foreslått av Miljødirektoratet som en prioritert art, dette er foreløpig ikke avklart på departementsnivå, men vil eventuelt resultere i en ny forskrift om gir ytterligere økt beskyttelse.

På oppdrag fra Fylkesmannen ble Bøelva undersøkt i 2013 (Sandås og Enerud, 2013) med hensyn på Elvemusling. Nedstrøms ble Oterholtfossen 3 områder/stasjoner i elva undersøkt, et av områdene ligger innenfor den berørte strekningen i alternativ 1 ved Sisjord, de to andre områdene ligger nedstrøms berørt utbyggingsstrekning. Rapporten konkluderer med at elvemusling trolig er utbredt på hele strekningen fra Oterholtfossen og ned til Nordsjø. Tettheten ble fastsatt til mer enn 10 muslinger pr m² og bestandsstørrelsen anslått til å være over 100 000 individer. Det ble funnet rekruttering i bestanden og den samlede vurderingen er at dette er en *meget verneverdig forekomst av elvemusling*.

Elvemuslingens livssyklus omfatter et larvestadium som er festet til gjellene på laks eller ørret, og en habitatsendring for disse artene vil direkte påvirke elvemuslingen. Det er ikke ennå kjent hvorvidt dette er musling som er avhengig av laks eller ørret for å fullføre sin livssyklus, men det antydes i rapporten at det mest sannsynlig er laks, dette gir enda en grunn til å ivareta gode livsvilkår for laks i Bøelva og vassdraget for øvrig.

Også to områder/stasjoner oppstrøms Oterholtfossen ble undersøkt for elvemusling i 2013. Her anslås tetthet til å være mindre enn 0,1 musling pr m² og bestandsstørrelsen til mindre enn 5000 individer. Man er usikker på rekrutteringsstatus for denne bestanden og observerer kun svake positive tegn. Dersom elvemuslingbestanden oppstrøms Oterholtfossen er avhengig av laks for å formere seg vil man ved en eventuell utbygging måtte sikre at laks kan passere Oterholtfossen dersom bestanden av elvemusling oppstrøms skal overleve. Stryk og fosser som fisken i dag kan passere kan bli vandringshinder på lavere vannføringer. Det kan bli

nødvendig å bygge fiskepassasjer. Det er både for laksens egen del og for elvemuslingbestandene sin del svært viktig å opprettholde vandringsveier for laks i elva.

Hverken Fylkesmannens rapport fra 2013 eller konsekvensutredningen kan dokumentere i detalj hvordan elvemusling er utbredt på den berørte utbyggingsstrekningen og hvordan en redusert vannføring vil virke inn på denne bestanden og dens livsvilkår. Dette er en vesentlig mangel.

Ål og elvenjøye

Ål står oppført i Artsdatabankens Norske Rødliste for 2010 innen høyeste kategori (kritisk truet) og vi opplever en kraftig global nedgang i ålebestandene. Det har blitt rapportert om store mengder ål i Skiensvassdraget historisk, dette er ikke lenger tilfelle og vi hører lite om observasjoner av ål. En dramatisk nedgang i ålebestanden på verdensbasis forklarer noe av dette. I tillegg kan manglende vandringsveier for ål forbi kraftverkene forklare nedgangen av ål i dette vassdraget.

Elvenjøye er en art der kunnskapen er mangelfull i Norge. Vi mangler basal biologisk kunnskap om arten. Utbredelse og status til elvenjøye er også dårlig kjent. Men elvenjøye er ført opp under viktige fiskebestander i DN håndbok 15, 2001: Kartlegging av ferskvannslokaliteter.

Ut fra konsekvensvurderingen som har blitt gjort kan vi ikke si noe om hvordan utbygging vil kunne påvirke ålebestanden eller bestanden av elvenjøye i vassdraget. Dette er en mangel jf. naturmangfoldloven § 10 om kunnskapsgrunnlaget ved offentlige beslutninger.

Laks

Norge har opplevd en reduksjon av innsiget av laks med 50 % de siste årene. Årsaksforholdene knyttet til dette er komplekse, men det pekes på at vi må redusere menneskelig påvirkning på laksebestandene.

Laks er en ansvarsart for Norge og regjeringens politikk for vern og utvikling av de ville laksebestandene er beskrevet i St.prp. nr. 32 (2006-2007) «Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder». I kapittel 3.1 går det fram at; *”Regjeringen har som mål å bevare og gjenoppbygge laksebestander av en størrelse og sammensetning som sikrer mangfold innen arten og utnytter dens produksjonsmuligheter. Laksens leveområder skal forvaltes slik at naturens mangfold og produktivitet bevares, og trusselfaktorer skal identifiseres og fjernes. Der dette ikke er mulig, skal trusselfaktorenes virkning på laksebestandenes produksjon, størrelse og sammensetning motvirkes eller oppheves gjennom tiltak. Påvirkninger som truer laksens genetiske mangfold skal reduseres til ikke-skadelig nivå innen 2010. Den internasjonalt anerkjente føre-var-tilnærmingen i lakseforvaltningen skal legges til grunn av alle involverte sektorer. Ved inngrep og andre påvirkninger er utgangspunktet at den som forvolder skade på ressursen skal gjenopprette eller kompensere for skaden. Innenfor disse rammene skal lakseressursene forvaltes til størst mulig nytte for samfunnet, rettighetshavere og fritidsfiskere.”*

Det står videre at *«Nye inngrep i forbindelse med produksjon av vannkraft ikke skal skade produksjonen av laks vesentlig. Ved eventuelle nye vannkraftprosjekter som berører laksevassdrag vil det derfor bli lagt betydelig vekt på å unngå skadevirkninger for villaksen gjennom tilpasninger og kompensasjonstiltak.»*

Vi nevner for ordens skyld at begge disse avsnittene er hentet fra del 1 i proposisjonen «Vern og utvikling av laksebestandene» og begrenser seg derfor ikke til å gjelde kun nasjonale laksevassdrag eller fjorder som beskrives i del 2 av proposisjonen.

Bøelva er en del av Skiensvassdraget som er Telemarks største anadrome vassdrag. Bøelva har på den foreslåtte utbyggingstrekningen stor verdi som gyte- og oppvekstområde for laksebestanden i Skiensvassdraget. Laksebestanden er allerede hardt rammet av kraftproduksjon lenger ned i vassdraget (jfr. Klosterfoss, Skotfoss og Eidet kraftverk) som delvis hindrer fiskens vandring i vassdraget. Det har blitt bygd fisketrapper for passering av disse kraftverkene. Disse fungerer imidlertid ikke optimalt. Det mangler nedvandringsspassasjer forbi kraftverkene for å unngå at smolt og utgytt fisk vandrer inn og drepes i turbinene. Vandringsløsninger tilpasset ål finnes ikke.

Klosterfoss kraftverk har nylig fått konsesjon og dermed blitt pålagt av NVE å utbedre vandringsforholdene for fisk i vassdraget. NVE har imidlertid stoppet utvendige arbeider ved Klosterfoss fordi detaljplan for landskap og miljø ikke har blitt fremlagt og godkjent i henhold til konsesjonsvilkår.

Fylkesmannen i Telemark har i brev av 19.11.14 anmodet NVE om å kalle inn Skotfoss kraftverk til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66, tredje ledd. Fylkesmannen mener det er et betydelig behov for å bedre forholdene for laks og ål i vassdraget og å sikre helhetlige løsninger der fisk kan vandre trygt både opp og ned i vassdraget.

Skiensvassdraget er et viktig vassdrag for sårbare og truede arter. Kraftreguleringen har ført til betydelige negative effekter på laksebestanden. Kultivering og frivillig arbeid har bidratt til å opprettholde bestanden. Siden 1980 er det utsatt til dels store mengder fisk i vassdraget, også i Bøelva. Dette har i hovedsak vært pålegg gitt til regulanter oppstrøms Bø som avbøtende tiltak. De siste årene har det også foregått frivillig kultivering av og utsetting av betydelige antall laksesmolt nedstrøms Klosterfoss. Fisken kan derfra vandre uhindret ut i sjøen.

Et av formålene med Vannforskriften er å oppnå en helhetlig og samordnet vannforvaltning. Dette tilsier at de planer som utarbeides må vurdere de samlede interesser og målsettinger i vassdraget. En forringelse av viktige gyte- og oppvekstområder i øvre deler av vassdraget er ikke ønskelig og vil gjøre det vanskelig å oppnå målsetningen om et bedre fungerende vassdrag for laks, ørret og ål.

Storørret

De fleste storørretvassdrag i Norge er regulert til kraftformål, og denne typen inngrep er regnet som den mest alvorlige trusselen for storørret i Norge. Vannkraftregulering fører først og fremst til at viktige gyte- og oppvekstområder blir tørrlagt eller får sterkt redusert vannføring, og/eller at vandringsveier blir blokkert. Dette er sannsynlig at dette vil skje i Bøelva ved en eventuell utbygging.

Storørretbestander representerer store biologiske og kulturelle verdier og skal i forvaltningssammenheng tillegges stor vekt (DN 2001-15). Storørret nevnes spesielt i flere sentrale dokumenter knyttet til vannkraftutbygging. I Olje- og energidepartementets (OED) retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår omtales for eksempel vassdrag med storørretbestander av stor verdi for temaet fisk og fiske. Storørretvassdrag trekkes følgelig frem av OED som vassdrag hvor krav til minstevannføring vil være særlig aktuelt.

I Norge er det registrert om lag 30 «sikre» storørretstammer. Storørretbestanden i Norsjø er definert som en sikker storørretbestand i DN's utredning Forslag til forvaltningsplan for storørret (DN 1997-2). Utover dette har vi svært begrenset kunnskap om bestanden inkludert dens bruk av Bøelva som gyte- og oppvekst elv. Kunnskapsgrunnlaget er ikke tilstrekkelig slik vi ser det for å vurdere hvilken påvirkning den omsøkte utbyggingen vil ha på bestanden (jmf. nml. §8 om kunnskapsgrunnlaget). Videre sier § 9 at tiltaket ikke kan gjennomføres så lenge tiltakets påvirkning er uavklart.

Effekter av en eventuell vannkraftutbygging på fisk og ferskvannsorganismer

De vanligste effektene av vannkraftreguleringer er redusert vannføring, redusert vanddekt areal, etablering av nye vandringshindre, reduserte flommer og temperaturendringer.

Kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt, men man antar basert på kjentmannskunnskap og befaringer fra land at den berørte utbyggingstrekningen har svært viktige gyte- og oppvekstområder for laks og ørret. Samt viktige oppholdssteder for voksen laks i form av flere store kulper. Det er også dokumentert elvemusling på strekningen men det foreligger heller ingen detaljkartlegging av denne bestanden.

Redusert vannføring og redusert vanddekt areal på utbyggingsstrekningen vil virke negativt på fisk og ferskvannsorganismer i Bøelva. Laks og ørrets mulighet for vandring, gytesuksess, overlevelse gjennom vinteren og produksjonsområder for ungfisk vil påvirkes negativt. Redusert vannføring på utbyggingsstrekningen vil føre til økt grad av tilising i bunn, dette vil kunne ta livet av fiskeegg og muslinger. Stranding av fisk vil kunne skje og gi økt dødelighet ved utfall av kraftverket. Det vil også kunne oppstå problemer knyttet til at fisk går i turbinen og skades/drepes på nedvandring.

Reduserte flommer fører i mange tilfeller til akkumulering av finpartikulært materiale i elvene og redusert kvalitet på gyte- og oppvekstområder. Økt grad av tilslamming vil være følger av en utbygging som er svært negativt spesielt for elvemusling og dens leveområder men også for fisk.

En utbygging kan også føre til at elvas produksjonsgrunnlag blir redusert. Dette vil kunne føre til redusert næringstilgang og økt konkurranse mellom arter. Ørekyt, en uønsket art, er introdusert i vassdraget og finnes i Bøelva. Det er kjent at saktere vannstrøm favoriserer ørekyte fremfor ørret og laks. Redusert vannføring på utbyggingstrekningen og mer stilleflytende partier som vil oppstå oppstrøms fossen ved bygging av en eventuell terskel på fossekrona vil kunne føre til at ørekyte utkonkurrerer laks og ørret i disse områdene.

Kunnskapsgrunnlaget.

Naturmangfoldloven § 10 sier at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Den konsekvensutredningen som foreligger i dag fastslår at en utbygging vil få store (alternativ 1) eller middels (alternativ 2) negative konsekvenser for fisk og ferskvannsorganismer.

Likevel er det slik at for å kunne vurdere en eventuell utbygging og dens påvirkninger på elvemusling og fisk mer inngående kreves en detaljkartlegging av både gyte- og

oppvekstområder for laks, storørret og utbredelsen av elvemuslingbestanden på den berørte strekningen og nedstrøms denne strekningen. Og videre hvordan redusert vannføring og redusert vanddekt areal vil påvirke eventuelt tørrlegge sentrale områder med rekrutterende elvemusling eller gyte- og oppvekstområder for fisk. Det er heller ikke fremskaffet økt kunnskap om status for ål og storørret i vassdraget og hvordan en eventuell utbygging vil påvirke disse artene.

Kunnskapsgrunnlaget er ikke tilstrekkelig slik vi ser det for å vurdere hvilken påvirkning den omsøkte utbyggingen vil ha på bestandene av elvemusling, laks, storørret, ål og elveniøye (jmf. nml. § 8 om kunnskapsgrunnlaget). Videre sier § 9 (føre-var prinsippet) at tiltaket ikke kan gjennomføres så lenge tiltakets påvirkning er uavklart.

Med bakgrunn i nevnte mangler i kunnskapsgrunnlaget, har vi følgelig et begrenset grunnlag for å vurdere alternativ 1 og alternativ 2 opp mot hverandre (jf. nml. §10), selv om det er åpenbart at alternativ 2 vil berøre en kortere strekning i elva direkte og dermed medføre en mindre grad av negative konsekvenser. Indirekte vil alternativ 1 og 2 påvirke selve fossen og områdene ovenfor denne, samt elva nedenfor utbyggingsstrekningen, relativt likt.

Kan minstevannføringslipp garanteres?

Kraftstasjonen vil til enhver tid utnytte vannføringen som tappes fra Sundbarm kraftverk, tappingen fra Seljordsvatn og tilsiget nedstrøms dette. Variasjonen vil ligge mellom 3 og 36 m³/s. Alminnelig lavvannføring er oppgitt til 2,6 m³/s. Minstevannføring vil bli gitt prioritet, det betyr at når tilløpet til inntaket blir mindre enn minstevannføringskravet pluss minste nyttbare turbinvannføring skal alt tilløp slippes.

Beregnete absolutte lavvannføringer i m³/s gjelder for naturlige tilløp til Oterholtfossen (før regulering). En foreslått minstevannføring på 4,5 m³/s om sommeren og 3.0 m³/s om vinteren svarer dermed til høyere lavvannføring i Bøelva enn 5-persentiler for naturlig og regulert felt. *Slik vi ser det vil Oterholt kraftverk imidlertid ikke kunne slippe noen garantert minstevannføring, ettersom tilløpet er styrt av vannslippet fra Seljordsvatnet.* For at minstevannføring skal garanteres må vannføringen i Bøelva ses i sammenheng med vannslipp høyere opp i vassdraget. Det er derfor nødvendig å se den omsøkte utbyggingen i sammenheng med driften og vilkårene knyttet til bl.a. Sundsbarmreguleringen oppstrøms Oterholtfossen i Bø.

Annet naturmangfold

Redusert vassføring i Oterholtfossen vil trolig ha negativ påvirkning på forekomstene av de rødlistede moseartene striglekrypmose (nær truet, NT) og grannlommemose (sårbar, VU). Det må antas at på lang sikt vil disse forekomstene bli sterkt negativt berørt av tiltakene.

Alternativ 1 vil føre til lavere vassføring i Bøelva på begge sider av Folkestadbrua. På lengre sikt kan dette tenkes å påvirke fuktighetskrevende arter negativt. Her finnes bl.a. en god bestand av pelsblæremose (sårbar, VU). Røsok, Ø. og Reiso S. 2014 (Blyttia 72: 140-156) mener at pelsblæremose best ivaretas dersom en sikrer naturlig dynamikk i leveområdene,

fordi dette fører til stadig dannelse av egnede substrat for arten. De anbefaler at levestedene beskyttes mot bl.a. regulering. Denne strekningen av Bøelva med intakt løvskog må antas å være et viktig levested for pelsblæremose i nasjonal målestokk. Redusert vannføring kan på lang sikt gjøre at levevilkårene for arten svekkes ved at tilgangen til egnet substrat reduseres. For å sikre gode betingelser for denne arten på lang sikt bør derfor vassføringen i området endres minst mulig.

Friluftsliv og landskap herunder sportsfiske

Det er på utbyggningsstrekningen opparbeidet et nettverk av godt tilrettelagte og lett tilgjengelige turstier. Turområdet er det mest benyttede området nær Bø sentrum. Området er sentrumsnært og lett tilgjengelig. Brukerne er stort sett lokalbefolkningen i Bø og omland. Kvennøya nær inntaket er en del av Bø museum. Øya er et populært friluftsområde i Bø og er kommunenes tusenårssted. I denne sammenheng vil turområdene nær Oterholtfoss bli benyttet mye og fiske i Bøelva vil ha en viss attraksjonsverdi.

Bøelva benyttes også i viss utstrekning til elvepadling og det er flere lag og organisasjoner som tar del i denne aktiviteten. Hovedsesongen er fra mars til oktober. Sommerperioden blir mest benyttet, men padlingen foregår hele året. Det arrangeres padlekurs i regi av Norsk padleforbund og for Bø padlegruppe er Bøelva den mest benyttede elva til padling med sin nærhet til Bø og for høgskolemiljøet med studenter er Bøelva særdeles attraktiv.

Det utøves aktivt sportsfiske i Bøelva på den foreslåtte utbyggingsstrekningen, det fiskes etter laks på sommeren og det er åpnet for fiske etter innlandsfisk i den lokale fiskeforskriften om vinteren. Vi har dessverre mangelfull kunnskap om fangster av laks i Bøelva, dette jobbes det for å forbedre. Men det er grunn til å tro at i visse år utgjør fangstene i Bøelva en betydelig del av totalfangsten i vassdraget. I følge Bø fiskarlag som selger fiskekort i elva ble det i 2012 tatt anslagsvis 200 laks i Bøelva. Til sammenlikning ble rapportert fanget 452 laks i hovedstrengen i vassdraget opp til Skotfoss. Laksefiskere benytter stort sett hele den planlagte strekningen og da særlig kulper og høler i den øvre delen av elvestrekningen.

Landbruk

Bøelva er en del av livsnerven for det aktive jordbruket og bidrar til rike kulturlandskap i Bø. Arealene overfor fossen er produktive landbruksareal hvor det dyrkes tett inntil elva flere steder. Nedenfor fossen er det for det meste skog inntil elva, med produktive jordbruksareal og rike kulturlandskapsområder i terrenget hvor tunnelalternativene vil gå. Det vil være to hoved-vurderinger for landbruk slik vi ser det:

- påvirkning på landbruksarealene og drift overfor fossen
- påvirkning på landbruksarealene og drift i forbindelse med utløp, riggområder og deponiplasser for tunnelalternativene

Vi har sett på utredningene som er gjort, og konsekvensutredningen vurderer påvirkningen på jord- og skogbruk som små for begge alternativene. Vi ser det er langt på vei tatt hensyn til det aktive landbruket og har forståelse for at tiltaket vil ha samfunnsmessig betydning som må sees opp mot en rekke hensyn. KU rapporten som gjelder landbruk peker på at det må gjøres videre undersøkelser av enkelte tema for de to alternativene. Dette mener vi er sentralt for at

landbruksfaglige verdier skal bli ivaretatt i det videre. Vi har knyttet følgende kommentarer til dette:

For områdene overfor fossen vises det til at flomvannstanden vil forbli uendret. Det er gjort nøye beregninger på ulike referansepunkt opp gjennom elva, og det vises til flomluke og tiltak for å minimere flomsituasjoner. Det vises til mulig påvirkning der dyrka mark ligger i flatt terreng ned mot elva fordi middelvannstanden økes noe (inntil 0.6 m). Det vil være avgjørende for landbruksarealene at dreneringene er tilpasset vannstanden i elva for å unngå erosjon og driftsulemper. Vi ser at KU arbeidet forutsetter at dreneringsutløpene tilpasses de nye vannstandene og at det anbefales å gjøre videre kartlegging av hvordan arealene på den gitte influensstrekningen vil påvirkes og hvilke tiltak som må gjøres. Vi mener det må konkretiseres hvilke dreneringsutløp dette vil gjelde og lages en plan for hvordan dette skal ivaretas.

KU rapporten viser arealbeslaget ved de to alternativene. Det er særlig for tippområde at arealbehovet er størst i alternativ 1, hovedalternativet. Her er tunnallengden størst og følgelig mest masse vil tas ut. For arealene ved inntaket og tunnellarbeidet vil vi påpeke viktigheten av å gjøre minst mulig inngrep i landbruksområdene både knyttet til midlertidige tiltak og permanente tiltak. Det planlegges samme riggområde for begge alternativene langs veien ved inntaksområdet. Vi vil påpeke de svært rike landbruksområdene tett inntil dette riggområdet (kartlagt med store kulturlandskapsverdier i kommunens registrering). Det må tas alle nødvendige hensyn for at landbruksverdiene her vil være upåvirket i forbindelse med anleggsperioden. Det vises videre til to ulike tippområder for alternativ 1 og ett for alternativ 2. Landbrukskontoret i kommunen viser til nydyrkingsareal for alternativ 1 nær utløpet ved Piperudsletta, på Kåsa. Arealet er fulldyrka jord og det opplyses av kommunen at det er et nydyrkingsareal inntil som til sammen utgjør 27 daa dyrkbart areal. Vi mener det må søkes andre områder for tipp av masser som ikke påvirker verdifull landbruksjord slik som her.

Ut fra dette ser vi at de to alternativene har lik påvirkning overfor Oterholtfossen, og at alternativ 1 og 2 har noe ulik påvirkning på landbruket nedenfor fossen. Forutsatt at disse innspillene blir tatt med i det videre planarbeidet har ikke vi andre kommentarer til landbruk.

Samlet belastning

Ved vurderingen av konsekvensene av det omsøkte tiltaket skal den samlede belastningen økosystemet utsatt for vurderes jf. nml. §10. Det betyr at det omsøkte tiltaket må vurderes på bakgrunn av allerede foretatte inngrep i Skiensvassdraget og effektene av disse på økosystemet.

Kraftutbyggingen i vassdraget er allerede betydelig. Sundsbarmutbyggingen finnes oppstrøms Bøelva og Seljordsvatnet. Her har tre kommuner fremmet krav om revisjon for å redusere negative effekter på naturmangfoldet. Saken har ennå ikke blitt åpnet, men det er ønske om økt vannføring i tilførselselvenene til Sundsbarm. Dette vil igjen kunne gi redusert vannføring i Bøelva.

Det foreligger også søknad om vannkraftutbygging ved Herrefoss i Bøelva oppstrøms Oterholtfossen. Det er viktig at disse sakene ses i sammenheng med den nå omsøkte utbyggingen ved Oterholtfossen. Videre er Skiensvassdraget belastet med ovenfor nevnte Klosterfoss, Skotfoss og Eidet 1 og 2 kraftverk samt 5 mindre kraftverk i sideelva Falkumelva/Bliva i Skien.

Fylkesmannen mener at summen av eksisterende påvirkninger i vassdraget og de forventede effekter av den omsøkte utbyggingen vil medføre at den samlede belastningen på vassdraget blir så stor at det bør tillegges stor vekt ved vurderingen om søknad om konsesjon jf. nml §10.

Konklusjon

Vi mener det er sentralt å ivareta Bøelva som leveområde for de gjeldene sårbare og/eller truede artene. Konsekvensutredningen slår fast at en utbygging vil få store eller middels negative konsekvenser for fisk og ferskvannsorganismer slik som elvemusling, laks, ørret, elveniøye og i noe mindre grad ål. Også for flere rødlistede mosearter vil den omsøkte utbyggingen på lang sikt få store negative konsekvenser.

Kunnskapsgrunnlaget i saken er mangelfullt da vi mangler en detaljkartlegging av både gyte- og oppvekstområder for laks, storørret og utbredelsen av elvemuslingbestanden på den omsøkte strekningen og nedstrøms denne strekningen. Kunnskapsgrunnlaget er ikke tilstrekkelig slik vi ser det for å vurdere hvilken påvirkning den omsøkte utbyggingen vil ha på disse bestandene (jmf. nml. §8). Videre sier § 9 (føre-var prinsippet) at tiltaket ikke kan gjennomføres så lenge tiltakets påvirkning er uavklart.

Fylkesmannen mener videre at summen av eksisterende påvirkninger i vassdraget, og de forventede effekter den omsøkte utbyggingen vil medføre, at den samlede belastningen på vassdraget blir så omfattende at det bør tillegges stor vekt ved vurderingen om søknad om konsesjon jf. nml §10.

Fylkesmannen i Telemark fremmer på bakgrunn av de overnevnte forhold innsigelse mot søknaden om utbygging av Oterholtfoss nye kraftverk.

Med hilsen

Hans Bakke
miljøverndirektør

Ingvar Oland
underdirektør

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen underskrift